

מהו 'עונג שבת'?

1 כיצד מתענגים בשבת? | עיבוד לאגדה תלמודית

רב יהודה שמע מרבו ש"כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו", הוסיף ושאל: "עונג זה איני יודע מהו" [מה משמעותו]? כשהנביא ישעיה אומר "וקראת לשבת עונג" (נ"ח, יג), מובן שהפונה לעונג שבת, אך השאלה היא: במה אדם מתענג ומענג את השבת?

חכם אחד אמר: בתבטיל של סלק ודגים גדולים וראשי שום. וחכם אחר אמר: אפילו בדבר מועט, אם לכבוד שבת עשאו – הרי זה נחשב 'עונג'. מהו דבר מועט זה? אמר רב פפא: דגים קטנים מטגנים.

(עיבוד צוות מכון שיטים לאגדה מתוך התלמוד הבבלי, מסכת שבת, קי"ח ב)

2 שבת אצל עדות המזרח בירושלים העתיקה | י"ב חגי

... שעת הסרת המכסה "מהחמין" הייתה שעה גורלית. חכינו למוצא פיה של אמא מהמטבח. "כומו סליו אל חמין?" [כיצד יצא החמין?] זו הייתה השאלה שנשאלה על ידי כולנו גדולים וקטנים כאחד. וכשאמא הייתה אומרת כי החמין הצליח הרי ידענו שאותה שבת הייתה שבת של מנוחה "השקט ונבטח"... ואם עלה החמין יפה [הצליח] הרי בקשנו לאכול ממנו גם במוצאי שבת וביום המחרת...

לאחר החמין ישבו אמותינו בעונת החורף על הגגות כדי להתחמם בשמש... ואנחנו הקטנים הלכנו... לכפר השילוח, כדי להשתעשע במימיו [של המעיין] על ידי זריקת תפוחי זהב אל תוך מי השילוח...

(מתוך מאמר שפורסם במחניים פ"ו תשכ"ד וגם באתר דעת ובספר השבת עמ' 312)

מדוע שעת פתיחת סיר החמין הייתה "גורלית" כל-כך?

3 סודו של העם היהודי | טומי לפיד

בשבת בשר בערב, המשפחה המורחבת נפגשת לארוחה הגדולה. אשתי שולמית מבשלת אוכל הונגרי מצוין... הכינוס המשפחתי סביב השולחן הוא בעיני שיאה של השבת. יש אנשים שעבורם השבת היא טיול ספורט, אבל אצלי זה עניין של יחסי אנוש עם המשפחה. אני מאמין שהמוסד החשוב ביותר בחייה של משפחה גדולה הוא הארוחה המשותפת בסוף השבוע. הארוחה הזו היא סודו של העם היהודי, שרק מעטים השכילו לחקות.

(מתוך ראיון לשרי מקובר בליקוב לאתר nrg, 2007)

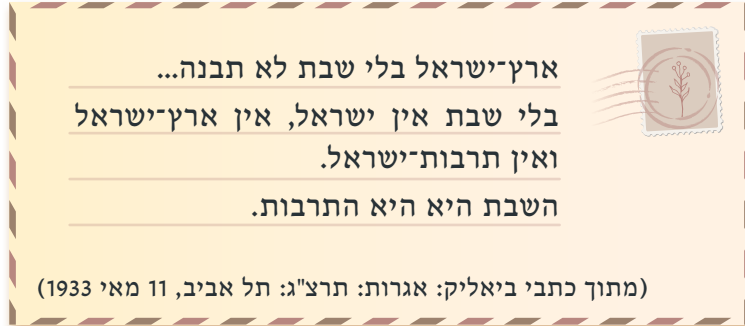
מהו "סודו של העם היהודי" לפי טומי לפיד?

4 ביאליק "עושה שבת" בדגניה ובגבע

א. שבת, תרבות וארץ ישראל | חיים נחמן ביאליק באגרת לקיבוץ גבע

שאלות

- מדוע השבת חשובה לפי ביאליק? ?
- איך יודעים בישראל שהשבת הגיעה? ?
- למה לדעתכם/ השבת חשובה לנו כבני אדם וכעם? בשביל מה אנחנו צריכים אותה? ?

ב. כיצד התחלנו בקבלת-שבת בגבע - בעקבות מכתבו של ביאליק | יצחק בן-יוסף 1933-4

הגעתי לגבע כמורה בבית-הספר המקומי. עם ראשית בואי חשתי בחסרונה של פעולת תרבות [התכנסות סביב אירוע תרבותי, כמו: שירה, נגינה, הרצאה וכדומה] להתרוממות הרוח בליל-שבת. ... הצעתי... שנעשה מסיבה של קבלת-שבת לילדים. זה התקבל. היינו קוראים חיבור שהילדים כתבו על סיפורי-התנ"ך, איזה קטע ספרותי. גם קטע היתולי [מבדח, שיש בו הומור] מחיי חברת הילדים. הוספנו לזה גם שירי-הארץ ושירי-שבת. כל זה נערך על יד שולחנות ערוכים עם נרות, ונמשך כחצי שעה לפני הארוחה. ואז אמרתי...: אינני מסכים שתהיה תרבות של קבלת-שבת אצל הילדים בלבד. צריך גם אצל החברים, בכדי שהילדים לא יחשבו שקבלת-שבת זה משחק ילדים ובאמת אחרי מסיבת חנוכה מוצלחת התחלנו יחד בקבלות-שבת משותפות לילדים ולחברים... וכך זה נמשך כמסורת מקומית משך שנים רבות.

(מתוך ראיון לדויד שטיינר, פורסם בילקוט השבת של מכון שיטים, עמ' 247-248)

ג. ביאליק 'עושה שבת' בדגניה | אלול תרפ"ח, 1928

לפנות ערב הוזמן [ביאליק] לבית-הספר לקבלת-שבת עם הילדים. ביאליק שוחח ושיחק עם הילדים בלבביות. הילדים הגדולים שרו משירי שבת, וגם ביאליק שר. נע משהו בלב: הרי זה ביאליק! בערב, בחדר-האוכל, השמיע חידושים [רעיונות מחדשים ואקטואליים]... אחרי-כן יצאנו החוצה מרוב חום וזיעה, התישבנו מסביב לשולחן, בשיחה על ספרות עברית. אחרי-כן הלך עם כל הקהל אל גשר הירדן. בשבת בבוקר היה ביאליק בדגניה ב'. נתאספו מכל ישובי הסביבה. הוא הירצה על התנ"ך, התלמוד, המדרשים, האגדה... הרבה ניצוצות ניתזו בדבריו. ... בצהריים חזר אלינו לחדר ונח. כל דגניה עמדה ב"מזל-ביאליק" [כולם סבבו סביבו].

(מתוך ילקוט השבת, "דרכה של דגניה" - ביובלה, עמ' 243)

שאלות

- סמנו על הקטעים מגבע ומדגניה דוגמאות מגוונות שמבטאות "עונג שבת". ?
- אילו מאפייני שבת חוזרים באופן דומה בשני הקיבוצים, דגניה וגבע? ?
- מה ניתן ללמוד על היחס של בני ובנות הקיבוצים לביאליק? במה נראה שהוא תרם להם/ן? ?

מארכיון
החגים
הקיבוצי

מארכיון
החגים
הקיבוצי

